

Доволни ли са хората от ефикасното равнище на замърсяването?

Ясно е, че нулевото замърсяване не е разумна цел, след като веднъж осъзнаем, че замърсяването създава както ползи, така и разходи. Дълго преди да редуцираме замърсяването до нула, би имало такова качество на околната среда и толкова малко произведени стоки, че пределната стойност, получена от увеличаване на замърсяването, би била по-голяма от пределния разход. Съществува ефикасно равнище на замърсяване, което максимизира стойността, реализирана от всички неща, които използваме, само едно от които е качеството на околната среда. Ефикасното равнище на замърсяване се появява, където пределната стойност на замърсяването се изравни с пределния разход.

Икономистите са толкова ентузиазирани относно ефикасността, че човек може да си помисли, че ако някога постигнем ефикасно равнище на замърсяване, всички ще бъдат доволни. Това не е истина. Наистина, възможно е никой да не бъде доволен от ефикасното равнище на замърсяване – всеки ще предпочете различно равнище на замърсяване. Но защо? Защо икономистите са толкова развълнувани за ефикасното равнище на замърсяване, ако никой не го предпочита? Добър въпрос и отговорът му предоставя важни прозрения затова защо поставяме проблема за замърсяването на първо място.

Повечето стоки са като дрехите, облеклото, жилищата и забавленията, които се потребяват в различно количество и качество от хората в една и съща общност. Това не е вярно за качеството на околната среда.

Качеството на околната среда е това, което икономистите наричат публично благо. Дадено равнище на качество на околната среда за един човек в една област едновременно се дава и на всички останали в тази област. Един допълнителен човек може да се възползва от по-чистата околната среда, без да редуцира ползите за останалите. Това може да звучи като идеална ситуация, но тя създава сериозни проблеми. Често е трудно, ако не невъзможно, да се изключат хора от използването на публично благо, така че някои може да го използват, без да плащат. Ако твърде много хора се опитат да бъдат “пътници без билет”, ще бъде доставено по-малко от ефикасното равнище. Също така, тъй като всеки от общността трябва да консумира същото количество и качество от публичното благо, е трудно да се удовлетворят различните предпочитания. Например, хората, които практикуват дейности на открито, като джогинг, ще желаят изключително чист въздух, докато тези, които предпочитат боулинга едва ще забележат сигнала за смог.

Единственият начин да се хармонизират различните предпочитания за публичните блага е като се таксуват хората с различна цена за същото благо. Например, тъй като любителят на бягането оценява чистия въздух по-високо, отколкото любителят на боулинга, единственият начин да се задоволят и двамата с едно и също качество на въздуха е да се изиска от първия да допринесе повече за доставяне на чист въздух, отколкото втория. Но съществува проблем с таксуването за публично благо. Дори ако таксата е наложена за по-чист въздух, да кажем чрез облагане, не съществува лесен начин да накараш хората да покажат предпочитанията си честно, за да бъде определена правилния размер на таксата. Хората ще показват по-слабо желание за чист въздух, ако се налагат по-високи такси на тези, които получават по-големи ползи. Разбира се, данъчната тежест не се определя от изследвания за предпочитанията, но от стойността на собствеността, доходите и от прищевките на законодателите. Любителят на джогинга може да бъде завършил студент, който едва си изкарва прехраната и не плаща данъци, а любителят на боулинга може да плаща много високи данъци. Така дори да имаме ефикасно равнище на качеството на въздуха и двамата няма да се щастливи с него. Любителят на джогинга би желал да се изразходят много повече средства за

изчистването на въздуха, а играещият боулинг би желал много по-малко.

Ще ти платя, за да не замърсяваш

Ще разгледаме ситуация, която включва само играещия боулинг и любителя на джогинга, като първият има правото да избере какво равнище на замърсяване на въздуха желае, но е възможно за двамата да преговарят за споразумение относно това равнище. Преди да започнат преговорите играчът на боулинг желае много повече замърсяване отколкото е ефикасно – равнище, при което пределният разход за замърсяването е по-голям от пределната стойност – тъй като той получава малка част от пределната стойност от намаляването на замърсяването, но плаща целия пределен разход. Чрез преговори, обаче играчът на боулинг ще вземе предвид пределния разход, при който любителят на джогинг страда от замърсяването, защото той ще е склонен да плати сума, равна на този пределен разход. Докато пределният разход е по-голям от пределната стойност, любителят на джогинга ще е склонен да плати достатъчно, за да мотивира играча на боулинг да намали замърсяването. Когато замърсяването се намали до ефикасното равнище, любителят на джогинга няма да е склонен да плати достатъчно, за да компенсира играча на боулинг за допълнително редуциране на замърсяването, като и двамата правят това заради размяната.

По подобен начин, ако любителят на джогинга имаше право на чист въздух, преговорите щяха да доведат до ефикасно равнище на замърсяване. Играчът на боулинг щеше да е склонен да плати сума, равна на печалбата му от съгласието за повече замърсяване за бегача. Следователно, бегачът открива предимство в изчисляването на стойността, която получава играча на боулинг от по-голямото замърсяване, както и стойността от по-малкото. Така че отново докато пределната стойност на замърсяването е по-голяма от пределния му разход, и двамата могат да спечелят от размяната, която ще повиши замърсяването до ефикасното му равнище.

Ние разбираме, че всеки ще бъде доволен от ефикасното равнище на замърсяване, докато разходите за договаряне и за прилагане на споразумението са нулеви. За съжаление, обикновено много хора са засегнати от замърсяването и ще бъде изключително скъпо, ако не невъзможно, за тях да постигнат взаимно приемливо споразумение за равнището на замърсяване и свързаните с това плащания и след това да го приложат. Тази неспособност за сътрудничество относно решение за замърсяването чрез размяната обяснява защо ще има широкоразпространено недоволство за качеството на околната среда, дори когато сме постигнали ефикасно равнище на замърсяване. Тя също обяснява защо постигането (или дори определянето) на ефикасното равнище на замърсяване, е почти невъзможно.

Ако хората от една и съща област биха могли да потребяват различни равнища на качество на околната среда в зависимост от предпочитанията си, ефикасността би могла лесно да бъде постигната чрез пазарната размяна. Всеки човек би платил разходите за подобряване на неговата лична околна среда до точката, в която пределният разход се изравнява с пределната стойност. Така няма да съществуват “пътници без билет”, противоречия и проблеми със замърсяването, тъй като всеки ще има такова качество на околната среда, за каквото е склонен да плати. Но дори при проблемите, които имаме, защото трябва да потребяваме качеството на околната среда заедно, ние можем да използваме пазарните стимули, които ще свършат далеч повече, отколкото правим за намаляване на замърсяването. След разглеждането на необходимото за редуциране на замърсяването при минимален разход в следващата ми статия, ще започна да дискутирам предимствата на пазарните стимули за контролиране на замърсяването.